

100 éves a SoE ERTI Püspökladányi Kísérleti Állomása

A Soproni Egyetem Erdészeti Tudományos Intézetének (SoE ERTI) Püspökladányi Kísérleti Állomása 100 évvel ezelőtt, 1924. október 1-én kezdte meg működését a szikes, kötött talajú termőhelyek fásítási lehetőségeinek kutatása, kidolgozása céljából. Ennek a jeles évfordulónak alkalmából 2024. november 12-én jubileumi tudományos konferencia és koszorúzási ünnepség keretében emlékeztünk meg a kísérleti állomás 100 évének működéséről, az elért tudományos eredményeiről, valamint napjainkban, az erdészeti kutatásban betöltött szerepéről, jelentőségéről.

Az első világháborút lezáró trianoni békediktátum következtében hazánk erdőgazdálkodása súlyos krízishelyzetbe került. Az ország erdőszültsége 26%-ról 11%-ra csökkent. Magyarország Európa egyik legjelentősebb faexportőr országából a térség egyik legnagyobb faimportőrévé vált.

A helyzetet csak súlyosbította, hogy az új országhatáron belül maradt erdők zömét rosszul kezelt, gyenge állományokkal rendelkező magánerdők alkották. A kor néhány kiváló szakembere felismerte, hogy az adottságok figyelembevételével kell fejleszteni az erdőgazdálkodást, az erdőterületek növelésével, a gazdálkodás intenzívebbé tételével. Ennek a könnyűnek egyáltalán nem nevezhető feladatnak a megoldása Kaán Károlyra, az államerdészet akkori vezetőjére hárult.

A kiváló erdész szakember rövid idő alatt törvénytervezetet készített az Alföld fásításának megvalósítására (1923. évi XIX. törvény). A Kaán által kijelölt szakmai irányvonal egyik mérföldköve volt, amikor 1924. október 1-én megkezdte működését a Szikkísérleti Telep Püspökladányban.

A kitűzött feladat súlyát növelte, hogy az akkori erdészeti szakoktatásunk, erdészeti kutatásunk elsősorban a hegyvidéki erdőgazdálkodás problémáival foglalkozott. Ez az egyoldalúság azonban – figyelemmel a magashegységi erdeink értékére – bizonyos szempontból érthető is volt.

Alföldi területeink erdősítése viszont komoly szakmai problémákat vetett fel. Az alföldi kötött, szikes, valamint homoki termőhelyeinkre sem telepítési technológiai, sem fafajmegválasztási ismeretekkel nem rendelkezünk, ilyen irányú tudományosan megalapozott kísérletek korábban nem folytak hazánkban, de még Európában sem.

Szikes területek esetén a szakirodalomban elszórva találunk utalásokat, de a témában szakmánk minden ismeretet nélkülözött. Szikes területek fásítására vonatkozóan voltak próbálkozások, de ezek leginkább magánjellegű, egy-egy erdész szakember kisebb területeken végzett próbálkozásai voltak. Az akkor meginduló munka méreteit jól érzékelteti, hogy minisztériumi szinten erre a célra létrehozták az Alföldfásítási Szaktanácsot, majd a Magyar Országgyűlés megalkotta az Alföldfásítási törvényt. E munka tudományos megalapozásának céljából létesítették 1924-ben a tudományos kutatásokat végző szikkísérleti telepet.

Az itt folyó kutatómunka eredményei nagyban hozzájárultak, hogy az 1920-as 11,8 %-os erdőszültség napjainkra 20 %-ra emelkedett. Természetesen ebben jelentős része volt a kísérleti területen a háborús időszakok után dolgozó kutatóknak is – elsősorban dr. Tury Elemérnek és dr. Tóth Bélának, valamint az Erdészeti Tudományos Intézet homokfási-

tás területén tevékenykedő Kecskeméti Kísérleti Állomásának és az ott dolgozó neves kutatóknak (dr. Babos Imre, dr. Szodfridt István és munkatársaik).

A Püspökladányi Kísérleti Állomás és Arborétum működésének jelentősége

A Püspökladányi Kísérleti Állomás és Arborétum Püspökladány várostól északra, 407 hektáron elterülő, 228 kísérleti terület összefüggő mozaikjaiból áll. A teljes terület arborétummá nyilvánítása 2018-ban miniszteri rendelettel történt, a kísérleti munka elősegítése érdekében (Az agrárminiszter 38/2018. [XII. 12.] AM rendelete az arborétumok jegyzékéről szóló 19/2011. [III. 16.] VM rendelet módosításáról).

Az állomásterületből 17 hektár a szűken értelmezett arborétumi terület, amely rekreációs, sportolási és kulturális lehetőségeket egyaránt biztosít. Az általánosan megállapított feladatokon kívül a táji erdőgazdálkodás fejlesztéséhez ökológiai, nemesítési, erdőművelési és fatermelési kutatások körében meghatározott feladatokat végez. Az állomáshoz tartozó arborétumban génmegőrzési feladatokat lát el, az intézet Nemesítési Osztályával szorosan együttműködve. Szükséges termőhelyek erdősítési problémáira keres megoldást, kísérleteket végez az itt alkalmazható fafajok honosítására. A kutatók szakterületüknek megfelelő kutatás-fejlesztési megbízásokat teljesítenek, szakértői tevékenységet látnak el.

A kísérleti állomás kutatásban betöltött szerepe, tevékenysége

A Püspökladányi Kísérleti Állomás az intézet Ültetvényszerű Fatermesztési Osztályának kutatóbázisa, ahol a fafajok termesztési eljárásainak fejlesztése, a fásítási és agrárerdészeti

A 100 éves jubileum alkalmából állított emlékoszlopot dr. Keserű Zsolt, a kísérleti állomás vezetője mutatta be

programok megalapozása, valamint az alföldi gazdálkodókkal történő innovációs együttműködések valósulnak meg.

A Kísérleti Állomás tevékenysége elsősorban *Tury Elemér*, *Magyar Pál* és *Tóth Béla* munkásságának köszönhetően az elmúlt évszázadban folyamatosan bővült, a kedvezőtlené váló termőhelyi feltételekhez történő alkalmazkodás és ültetvényes gazdálkodás megalapozásának hazai kísérleti bázisává fejlődött az Alföldön.

Magyar Pál szobrára dr. Fűhrer Ernő és dr. Illés Gábor helyezett koszorút

A kísérleti állomáson napjainkban is szelekciós munkák folynak az akác, őshonos nyár, szil, fűz, juharok, vadkörte, dió vonatkozásában, közel 200 genotípus tesztelésével. További fontos feladat a szélsőséges adottságú, kedvezőtlen termőhelyek erdészeti szempontú értékelése.

A Püspökladányi Kísérleti Állomás és Arborétum területén az Intézet különböző tudományos osztályainak kutató munkáihoz kapcsolódó eszközök, berendezések is megtalálhatók. Az arborétum területén erdészeti fénycsapda működik, mivel része az Országos Erdészeti Fénycsapda Hálózatnak, amelynek működését az Erdővédelmi Osztály koordinálja.

Ezen túlmenően az Ökológiai Osztály kutatásaihoz kapcsolódóan agrometeorológiai állomás, automata talajvíz-kút-hálózat, fafiziológiai mérések végzésére alkalmas műszerek, két erdőrezervátum mint élő laboratórium található többek között a területén.

A kísérleti állomásnak a közeljövőben jelentős szerepe lehet az alföldi erdőgazdaságokkal történő innovációs együttműködések erősítésében. Ugyanis az arborétumi státusz lehetőséget biztosít olyan terepi kísérletek elvégzésére, amelyek az üzemszerű gazdálkodás során nem kivitelezhetők, így a gazdálkodók érdekeit szem előtt tartó innovációs együttműködésekkel lehet fejleszteni az állomás tevékenységét, gyakorlati beágyazottságát.

100 éves jubileumi konferencia és koszorúzási ünnepség Püspökladányban

A konferencia megrendezésére a Püspökladányi Rendezvényközpont konferenciatermében került sor, a rendezvény moderátori teendőit *dr. Szabó Orsolya*, az Ültetvénytudományi Osztály tudományos főmunkatársa látta el.

A megjelenteket *Vadász Ferenc*, Püspökladány város polgármestere köszöntötte, majd *Zambó Péter*, az Agrárminisztérium erdőkért és földügyekért felelős államtitkára ismertette beszédében az Alföldfásítás 100. évét, annak történeti előzményeit, szakmai és társadalmi jelentőségét, hatásait.

Hangsúlyozta, hogy a Püspökladányi Kísérleti Állomás a mai napig többek között termőhelyi és fafajkísérleteket, telepítéstechnológiai vizsgálatokat folytat, így egyedülálló adatsorokkal rendelkezik a száraz termőhelyek erdősítésére vonatkozóan. „100 év örökségére alapozva a jövőbe kell tekintenünk. A kísérleti állomás alapításakor az ország területi veszteségeivel, ma a klímaváltozással kell szembenéznünk. Ahogy Trianon után cselekedett az ország, úgy ma is szükség van az erdőterületek gyarapítására és meglévő erdeink megőrzésére, melyek esetében a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást kell a szakmai munka középpontjába állítani” - hangsúlyozta Zambó Péter.

Prof. dr. Fábrián Attila, a Soproni Egyetem rektora a kísérleti állomás jövőbeli szerepéről beszélt a megújuló Soproni Egyetem szervezetén belül. Hangsúlyozta, hogy a kísérleti állomáson a közeljövőben nagyszabású fejlesztések valósulhatnak meg, melyek az állomáson működő Ültetvénytudományi Osztály által végzett kutatómunka eredményeinek széles körű elméleti és gyakorlati információátadását biztosíthatja az érdeklődők, egyetemi hallgatók, gazdálkodók, döntéshozók irányába, melyek az ökológiai célok megtartása mellett egyaránt szolgálják a fenntarthatóság és versenyképesség növelését.

Dr. Borovics Attila, a SOE ERTI főigazgatója az alföldi erdők jövőjét vázolta fel, a változó környezeti feltételek hatásaira fókuszálva, kiemelve a kísérleti állomás releváns kutatómunkájának jelentőségét. Távértékelésen alapuló Erdőállapot Monitoring Rendszer (TEMRE) alapján, részletesen bemutatta erdeink egészségi állapotának változását az utóbbi időszakban.

Hangsúlyozta, hogy a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése érdekében (mitigáció) aktív emberi beavatkozásokra van szükség. Ilyen humán beavatkozás lehet az őshonos fajokon belüli nagyfokú genetikai változatosság kihasználása, szárazságtűrő populációk használata, új őshonos fajok telepítése és végső megoldásként, elsősorban extrém klimatikus és termőhelyi viszonyok között a nem őshonos megoldások is megfontolás tárgyát képezhetik.

Zambó Péter államtitkár ünnepi megnyitó beszédet tartott a konferencián

Dr. Keserű Zsolt, a kísérleti állomás vezetője, osztályvezető a 100 év során elért tudományos eredményeket ismertette, részletesen bemutatva a múltban elért alapvető fontosságú, elévülhetetlen eredményeket, amelyek alapjaiban határozták meg az alföldfásítás és szikfásítás technológiájának sikeres kivitelezését.

Előadásának második felében kitért a napjainkban az állomáson, illetve az ERTI Ültetvényszerű Fatermesztési Osztályán folyó kutatómunka bemutatására.

ikra koszorút helyeztünk el. A megemlékezés az alábbiak szerint zajlott: *Kaán Károly méltatása – dr. Szabó Orsolya, a koszorút elhelyezte: Csókáné dr. Szabados Ildikó és dr. Keserű Zsolt. Magyar Pál méltatása – Feketéné Bakfi Beatrix, a koszorút elhelyezte: dr. Führer Ernő és dr. Illés Gábor. Turay Elemér méltatása – dr. Honfy Veronika, a koszorút elhelyezte: dr. Csóka György és dr. Schiberna Endre. Tóth Béla méltatása – dr. Keserű Zsolt, a koszorút elhelyezte: dr. Borovics Attila és dr. Benke Attila.*

A Püspökladányi Arborétum jellemző talajtípusainak monolitjai, melyeket a Magyar Talajtani Társaság szakemberei készítettek el

A szünetet követően még kilenc, magas színvonalú szakmai előadás hangzott el az alábbi sorrendben:

- *Az akác termesztés-fejlesztésének eredményei* – prof. dr. Rédei Károly egyetemi tanár, nyugalmazott osztályvezető
- *Innovációs együttműködések a nyárfatermesztés területén* – dr. Gabnai Ernő erdészeti szakértő
- *Innováció az akáctermesztés fejlesztése érdekében* – Tamba Miklós vezérigazgató, Napkori Erdőgazdák Zrt.
- *A Püspökladányi Kísérleti Állomás és Arborétum talajviszonyai* – prof. dr. Dobos Endre, dr. Novák Tibor, Magyar Talajtani Társaság
- *Alföldi erdőállományok vízforgalma és vízháztartásra gyakorolt hatása* – dr. Bolla Bence tudományos főmunkatárs, SOE ERTI
- *A püspökladányi Farkasszigeten található erdőnevelési sorok ismertetése és elemzése* – dr. Kollár Tamás tudományos főmunkatárs, SOE ERTI
- *Az erdészeti nemesítés szerepe az alföldi erdőgazdálkodás fejlesztésében* – dr. Benke Attila tudományos főmunkatárs, osztályvezető, SOE ERTI
- *Aktuális erdővédelmi kihívások az alföldi erdőkben* – dr. Csóka György tudományos tanácsadó, osztályvezető, SOE ERTI
- *Erdőtelepítések gazdasági és erdészeti politikai tapasztalatai* – dr. Kovács Zoltán tudományos főmunkatárs, SOE ERTI

A konferenciát követően a Püspökladányi Arborétumban koszorúzási ünnepség keretében az Alföldfásítás, a szikfásítás méltán híres szakembereire, kutatóira emlékeztünk, szobra-

Sor került a 100 éves évforduló alkalmából *Varga Anikó* békési fafaragó művész által elkészített emlékoszlop leleplezésére is. Maga az emlékoszlop a Püspökladányi Arborétumban három évvel ezelőtti viharok áldozatul esett kocsányos tölgyből készült. Az oszlopon található tíz bemarás egy-egy évtizedet szimbolizál, jelképezve a kísérleti állomás 100 éves fennállását.

A rendezvény zárásaként *prof. dr. Dobos Endre*, a Magyar Talajtani Társaság elnöke mutatta be a Püspökladányi Arborétum jellegzetes talajtípusait szemléltető talajmonolitokat.

A talajmonolitok bemutatása tulajdonképpen az „*Év szakmai talajának*” (2024) nem hivatalos leleplezése, bemutatása volt, melyet a Püspökladányi Arborétum területéről választott ki a Magyar Talajtani Társaság (MTT) vezetősége.

A monolit hivatalos átadására december 5-én, a Talaj Világnapján került sor az Agrárminisztériumban, az „Év talaja 2024” közönségszavazáson nyertes talajmonolittal együtt. Ezúton is köszönjük az MTT vezetőségének a megtisztelő minősítést!

Ma már elmondhatjuk a Püspökladányban zajló százéves kutatómunka eredményeként, hogy az erdő az egyetlen olyan ökoszisztéma, mely a kedvezőtlen, kötött, szikes, mélyben sós termőhelyeken pozitív változásokat, a degradált talaj javítását eredményezi.

A jövő évben a konferencián elhangzott előadásokból és az azt követő ünnepségről a 100 éves konferencia emlékére egy konferencia-kiadványt szándékozunk megjelentetni.

Borovics Attila főigazgató, SoE ERTI

Keserű Zsolt osztályvezető,

kísérletiállomás-vezető, SoE ERTI

Fotó: **Ábri Tamás** (1, 2, 4), **Ladányi TV** (3)